

Vasyakina Stefania Alexandrovna
Master's student
Department of Ukrainian and foreign literature
Faculty of Philology
Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky
Melitopol, Ukraine

I. BAGRYANIY POETRY AS A SIGNIFICANT PHENOMENON OF UKRAINIAN LITERATURE

Васякіна Стефанія Олександрівна
студентка магістратури
кафедра української і зарубіжної літератури
філологічний факультет
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна

ПОЕЗИЯ І. БАГРЯНОГО ЯК ВИЗНАЧНЕ ЯВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Summary. The features of I. Bagryan's poetic work are presented in the article. The study provides an analysis of the poetic heritage of the writer, in particular those of his works that are relevant to readers today. It was emphasized that in his poetic works I. Bagryany raised the issue of humanity, politeness, devotion to his country. His poetic works contain traditions of neo-romanticism, including optimism, triumphant character and euphoria.

Keywords: humanism, poetic creativity, dedication, optimism, literature.

Анотація. У статті представлені особливості поетичної творчості І. Багряного. Дослідження передбачає аналіз поетичної спадщини письменника, зокрема тих його творів, які є на сьогодні актуальними для читачів. Наголошено, що І. Багрянний у поетичних творах піднімав питання гуманності, ввічливості, відданості своїй країні. Його поетичні твори містять традиції неоромантизму, зокрема оптимізм, переможний характер та ейфорія.

Ключові слова: гуманізм, поетична творчість, відданість, оптимізм, література.

У творчій спадщині І. Багряного можна віднайти чималу кількість поетичних творів, які сьогодні неодноразово перечитує сучасна молодь, літні люди. Хоч, як зазначив Микола Ільницький, «сьогодні поезія І. Багряного не видається таким вагомим явищем української літератури, яким бачив її (чи хотів бачити) Ю. Шерех, і нинішній інтерес читачів викликає проза цього

письменника», вона без сумніву варта представлення у хрестоматійному виданні. Перш за все у ній помітні традиції українського неоромантизму 1920-х років: оптимізм, переможний характер та ейфорія.

Слід акцентувати увагу на тому, що творчість І. Багряного досліджувало багато дослідників, критиків та літературознавців. Серед значної кількості науковців слід виокремити праці М. Балаклицького, В. Бендера, І. Бондаря, В. Гришко, І. Кочуровського, О. Коновала, М. Коржа, Н. Міронець, В. Петрова, В. Проненка, В. Скрипки, М. Ситника, О. Шугая та ін.

У творах І. Багряного відчувається дух того часу – гуманізм і гігантизм: ліричний герой усвідомлює свою непереможність, чує погорду до дрібних проблем і побутових питань, акцентує свою іпекліючність, вибраність для величної мети. Присутній «контекст вождя», який зраджує бажання поета говорити «до мінйонів», стати провідником нації. Здебільшого це громадська лірика, переповнена гаслами, закличками, яка провокує читачів (слухача) до дії тут і зараз. Рідко коли зустрічаємо якусь інтимну рефлексію; як правило, основа вірша – діалог, коли ліричний герой звертається до уявного «друга» чи «друзів», а про себе переважно говорить у множині – від імені «слухняної маси» чи своєї касти обраних [7, с. 31]. Однак, навіть у такі моменти автор втілює в уста свого героя елементи реалістичного бачення тогочасної дійсності. Письменник постійно наголошує на категорії пам'яті, яка мусить берегти вічні ідеї та передавати їх у наступні покоління. До таких прийомів свого часу звертався український письменник Василь Бондар, творчість якого припадає на ХХ ст. [6, с. 134].

Вірш І. Багряного «Перепілка в житі – радість» написаний під час існування Батурина – козацької столиці. На щастя, поетові діалося уникнути штампів «шароварного етнографізму» – кривих шаблук, козацьких могил. На місці бойової слини прадідів він описує свій кодекс честі: живучи в межових ситуаціях, бути лицарем без страху й догани, належати до ордену «крицевих» людей без жалю, під яким ангор перш за все розуміє внутрішню розчахнутість, роздвоєність, нерішучість. Завдання цих надлюдей – вибореним місця під сонцем і через це місця у людській пам'яті. Фактично, це й є вірність романтичним традиціям минулого: розуміння війни як головної чоловічої справи, шукання найціннішої винагороди, любов до батьківщини й побратимів [4, с. 20].

Інтерес Багряного до екзотики («Монголія») також цілком укладається в романтичну формулу. Романтичний герой-бо шукає ідеального світу, в порівнянні з яким буденний світ утрачає свою привабливість. Тому особливо його поезія рясніє модними «блискітками» – далекими країнами, незвичними реаліями, славетними іменами. Але «гра у книжність» так і залишається грою, бо її функція доволі умовна – не сховати читача від реальності, а пробудити його серце, спрямувавши фантазію, волю, емоції на пошуки повноти життя. Саме цим і пояснюється перевантаженість вірша голосними іменами та географічними назвами, що ледь не перетворює твір на туристичний довідник:

Амудар'я, Алтай, Батий, Бухара, Кара-Кум, Каспій, Китай, Кос-Арал, Сагара, Тімур... і це в дев'яти строфах [2, с. 147].

Вірш І. Багряного «Батіг» – приклад політичної сатири Багряного. В еміграції він широко користуватиметься сатиричними прийомами у поетичних памфлетах, гострих шаржах і пародіюванні «серйозних» жанрів: епопеї, оди, вінка сонетів, гімну, епітафії тощо. Переповнений ненавистю до всіх форм поневолення, в цьому творі поет висловлює гнів і обурення інерційністю людської природи. У часи революційних перетворень світу підкорення одними людьми інших тільки набуває «цивілізованих», витонченіших форм.

Вірш І. Багряного «Сандро Ботічеллі» демонструє сміливість творчого пошуку поета. Це уже семантично складніший текст, навіть різновид естетичного маніфесту, складниками якого є іронія, гра, жонгливання образами, розхитування меж читачевої уяви, пародійність. «Міська богема» все ж значно приваблює автора, й даний твір суто «цеховий» – у нім митець обговорює перспективи розвитку вітчизняної культури [1].

Вірші І. Багряного «Тріумф» і «Над храмом» – зразки соціалістичного монументального стилю. Навіть лексично їх можна розглядати як частини одного твору чи циклу, змальовуючи моторошно-захопливе видиво гуманістичної гігантоманії. Новітні творці заперечують усі ідеології, що принижують високе ім'я Людини. їхня позиція – зухвалість, невтомний пошук, виклик усьому, зневага до буденності. Поет хоче оспівувати соціалістичне будівництво в космічному вимірі, коли все інше й менше перестає важити для нього. Його пронизує екстаз творчого польоту, захват від перемог і перспектив, нездоланий оптимізм, усвідомлення своєї сили й могутності, коли можливо й черкнути сонце... киркою – інструментом муляра (цією професією володів батько поета) [3, с. 37].

Вірші І. Багряного «Ніч ступає по руїнах» і «Вітер» об'єднує ностальгія по залишеній країні. В першому з них поет освіжає пам'ять про своє призначення, твердячи, що головне для чоловіка – справдити свою мрію, а жінки – подати йому меч, коли він іде в бій. Вірш пронизує сум за залишеною дружиною, що в його спогадах стає символом юності. Батьківщини, кохання, вірності, підтримки, розуміння, Ирця (власної ідентичності). У другому митець зосереджує увагу на обов'язку думати про тих, хто залишився «там». Мій сон гнітить неможливість змінити стан речей за «залізною завісою», насолоджуючись життям у вільній Європі. Поет мімічно коментує млявість еміграційних кіл і суперобережність світової демократичної спільноти [5, с. 15].

І. Багрянний чи не єдиний на еміграції письменник, який жив Україною і всім своїм духовним єством перебував в Україні. І його політична діяльність, і його письменницька творчість, і його публіцистична праця вповні вкладені в ту дійсність, яка в Україні: здавалось, що письменник перебуває не на чужині, але в рідному краї, віддихає тим самим повітрям, що наші люди в Україні, турбується тими самими проблемами, що найактуальніші для нашого народу в

Україні, і його кожне слово – це відзвук – співчуття чи протест – на те, що твориться в Україні.

Література

1. Багряний І. Вибрані твори у двох томах / Упор. О. Коновал, О. Шугай, передм. О. Шугая. Т. 1: Маруся Богуславка. Т. 2: Людина біжить над прірвою, Огненне коло, Розгром, Чому я не хочу вертатися до СРСР?, Україна біля Тихого океану. К.: Юніверс, 2006.
2. Багряний І. До меж заказаних: Збірка поезій. К.: Маса, 1928. 231 с.
3. Ільницький М. Українська повоєнна еміграційна поезія. Львів: ЛОНМІС, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. 116 с.
4. Рахманний Р. (Олійник). Слово про поета, що хотів бути тільки людиною // Сучасність. Мюнхен. 1964. Ч. 10 (46), жовтень. С. 18–22.
5. Сподарець М. Іван Багряний – романіст (проблематика та жанрово-стильова своєрідність). Автореф. дис. канд. філол. наук. К.: НАН України, 1997. 17 с.
6. Шарова Т. Категорія пам'яті в мемуарних творах Василя Бондаря // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Серія : Літературознавство. 2010. Вип. 1(2). С. 134–140.
7. Шугай О. Через терни Гетсиманського саду: Нове з біографії І. Багряного // Україна. 1991. № 18. С. 30–35.